

Moderne tijd

Gebruik bron 7.

Een conclusie:

Dit handvest is een compromis tussen voorstanders van de Franse Revolutie en voorstanders van de Restauratie.

- 4p **17** Ondersteun deze conclusie door, telkens met een verwijzing naar de bron, uit te leggen dat dit handvest:
- aansluit bij de democratische revoluties uit de voorafgaande tijd en
 - ook past bij de Restauratie.

Gebruik bron 5 opnieuw.

In de negentiende eeuw vinden de opvattingen van Sieyès zoals in dit pamflet weerklank bij verschillende politieke stromingen.

- 4p **18** Noem twee van die stromingen en geef per stroming aan, door welke opvatting van Sieyès deze stroming zich aangesproken voelt.

In 1842 opende koning Ludwig I van Beieren (in Zuid-Duitsland) het Walhalla, een tempel met borstbeelden van Duitsers die een bijdrage aan de Duitse culturele eenheid hadden geleverd.

Op dat moment werd nog gedebatteerd over de vraag of het borstbeeld van Maarten Luther, die in de zestiende eeuw een veelgelezen Duitse Bijbelvertaling had geschreven, in het gebouw moest worden geplaatst. Voorstanders en tegenstanders verschilden met elkaar van mening over de opname van het borstbeeld van Luther.

- 2p **19** Geef voor elk van beide partijen in dit debat hun argumentatie weer.

Gebruik bron 8.

In deze prent geeft de tekenaar een mening weer over de positie van Bismarck in Europa.

- 4p 20 Licht deze prent toe door:
- zonder bron de kern van de buitenlandse politiek van Bismarck aan te geven en
 - met twee verwijzingen naar de bron uit te leggen welke mening de tekenaar in zijn prent weergeeft over de positie van Bismarck.

Gebruik bron 9.

In 1923 pleegt Adolf Hitler een staatsgreep die mislukt. De NSDAP wordt verboden en daarom sluiten sommige nazi's zich aan bij het *Völkischen Block*.

- 4p 21 Ontleen aan de bron twee redenen waarom deze nationaalsocialisten zich in ideologisch opzicht thuis voelen bij het *Völkischen Block*.

Het *Völkischen Block* (zie bron 9) verdween na 1924 naar de achtergrond.

- 1p 22 Geef hiervoor de verklaring vanuit de binnenlandse situatie van de Republiek van Weimar in die tijd.

De Duitse verovering van Europa was vanuit de nazi-ideologie een voorwaarde voor een belangrijker doel.

- 2p 23 Noem dit doel en geef aan wat dit betekende voor het optreden van de Duitse bezetters in West-Europa in vergelijking met hun optreden in Oost-Europa.

Gebruik bron 10.

Op grond van deze bron worden twee conclusies getrokken:

- 1 De mening van de Russische sergeant-majoor over het nationaalsocialisme komt voort uit zijn politieke opvatting.
- 2 De mening van de Russische sergeant-majoor over de toekomst van Duitsland loopt vooruit op de Koude Oorlog.

2p **24** Geef voor elk van beide conclusies de bijpassende redenering.

Gebruik bron 11.

Een interpretatie:

In deze prent uit 1950 geeft Herblock een mening weer over het McCarthyisme.

3p **25** Leg met twee verwijzingen naar de bron uit, welke mening Herblock hierover weergeeft.

Gebruik bron 12.

Dit interview past bij het vijandbeeld dat binnen de Sovjet-Unie van het Westen bestaat.

4p **26** Ontleen aan de bron twee onderdelen van dit vijandbeeld, telkens met een verwijzing naar de bron.

Gebruik bron 13.

Horst Haitzinger geeft met deze prent een mening weer over de tegenstelling in 1989 tussen de politieke koers van Michael Gorbatsjov en die van Erich Honecker.

4p **27** Leg dit voor elk van beide koersen uit, telkens met een verwijzing naar de bron.

Gebruik bron 14.

Dit affiche kan worden gebruikt om twee kenmerkende aspecten van de tweede helft van de twintigste eeuw te illustreren.

2p **28** Toon dit aan, telkens met een verwijzing naar de bron.

Moderne tijd

bron 7

In 1814 bestijgt een jongere broer van Lodewijk XVI de Franse troon als Lodewijk XVIII. Op 4 juni van dat jaar vaardigt hij onderstaand handvest uit:

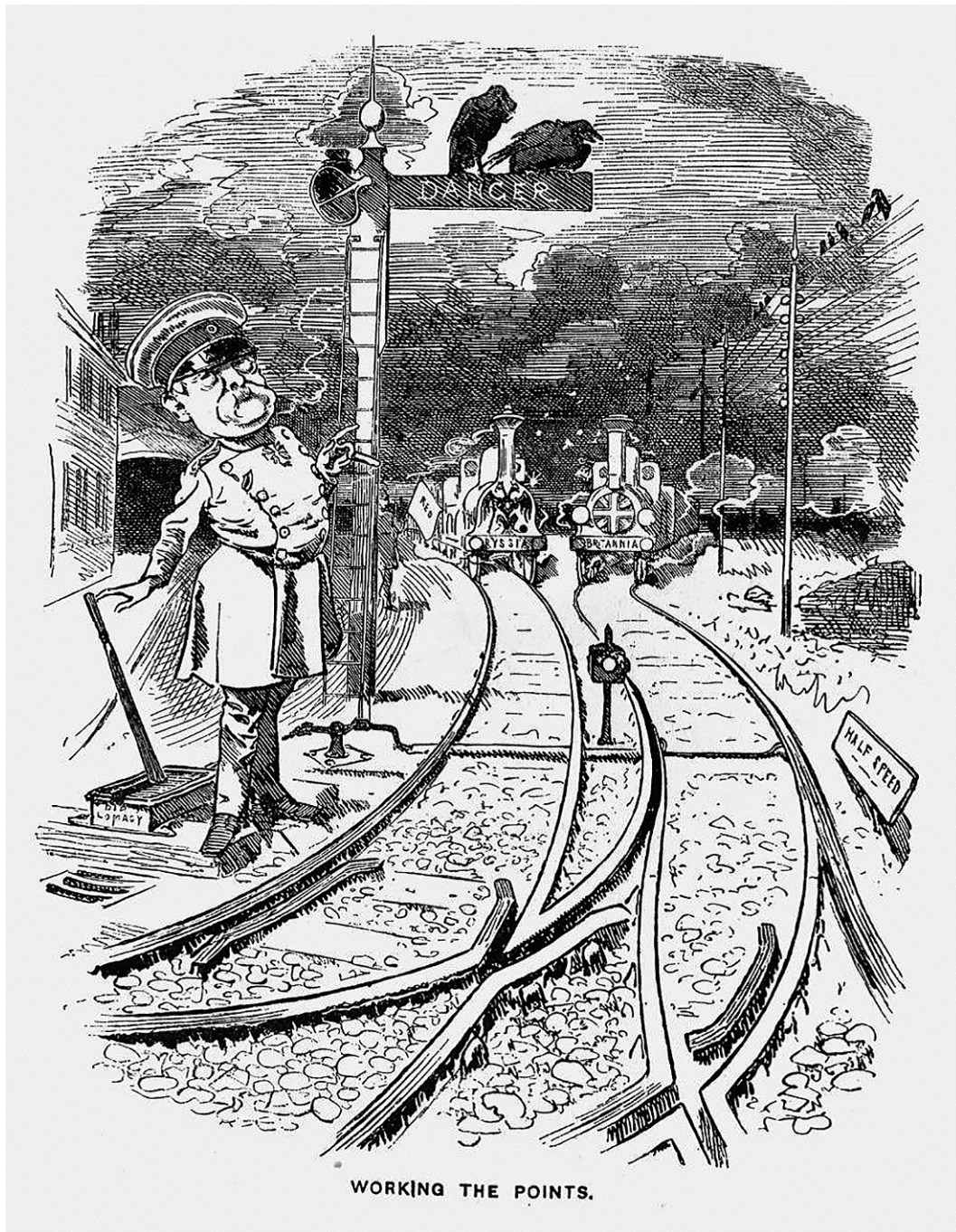
De huidige toestand van het koninkrijk vroeg om een constitutioneel handvest; we hebben het beloofd en we publiceren het. (...)

Wij moesten naar het voorbeeld van onze voorgangers op de troon de gevolgen in acht nemen van de steeds toenemende vooruitgang van de kennis, de nieuwe verhoudingen die deze vooruitgang in de samenleving heeft voortgebracht (...), en de heftige veranderingen die daaruit voortkwamen. We hebben beseft dat het verlangen van onze onderdanen naar een constitutioneel handvest uitdrukking gaf aan een reële nood. Terwijl wij toegeven aan dat verlangen, hebben wij echter alle voorzorgsmaatregelen genomen om ervoor te zorgen dat dit handvest waardig is aan ons en aan het volk waarover wij zo trots zijn te heersen. (...)

Om deze redenen gunnen en verlenen wij, uit vrije wil en door de vrije uitoefening van ons koninklijk gezag, aan onze onderdanen (...) het constitutioneel handvest dat hieronder volgt.

bron 8

Een prent uit 1887 uit het Britse tijdschrift *Punch* met als titel *Working the points* (de wissel bedienen):

Toelichting:

Op het sein staat *danger* (gevaar), links staat Bismarck, op de wissel staat *diplomacy* (diplomatie), op de locomotief links staat *Russia* (Rusland), op de locomotief rechts *Brittannia* (Groot-Brittannië).

Rechts staat een bordje met *half speed* (halve snelheid).

bron 9

Duitse verkiezingsposter uit 1924 van het *Völkischen Block* met daarop een afbeelding van de Rijksdag (het parlement):

Tekst in het affiche (in vertaling):

Word wakker! en stem: het *Völkischen Block*.

Groot-Duitse Volksgemeenschap (in het *Völkischen Block*)

Partijkantoor: Theatinerstraat 17, telefoon 25688

Op de rondvliegende papieren staat:

Wet ter bescherming van de Republiek, referendum, de Grondwet van Weimar, papiergeld-economie, noodtoestand, wensen van het volk.

bron 10

Een vrouw in Berlijn beschrijft in april 1945 in haar dagboek haar ervaringen met soldaten van het Rode Leger (het leger van de Sovjet-Unie) die Berlijn innemen:

We hadden amper onze moutkoffie met sneden van het geplunderde brood achter de kiezen, toen Anatols¹⁾ mannen alweer kwamen aanzetten, voor wie we een soort restaurant zijn – zij het dat de gasten hun eigen voedsel meebrengen. Dit keer was er een fatsoenlijk type, zo was ik ze nog niet tegengekomen: Andrej, sergeant-majoor, schoolmeester van beroep. Smal hoofd, ijsblauwe blik, rustig en intelligent. Eerste gesprek over politiek. Dat is niet zo moeilijk als je zou denken, aangezien alle politieke en economische begrippen vreemde woorden zijn en precies dezelfde als in het Duits. Andrej is een orthodoxe marxist. Hij geeft Hitler persoonlijk niet de schuld van de oorlog, maar het kapitalisme dat mensen als Hitler voortbrengt en wapenvoorraden laat aanleggen. Hij is van mening dat de Duitse en de Russische economie elkaar aanvullen, dat een Duitsland op socialistische grondvesten Ruslands natuurlijke partner zou kunnen zijn.

noot 1 Anatol is een officier van het Rode Leger in Berlijn.

bron 11

Op 8 mei 1950 verschijnt deze prent van tekenaar Herblock in de *The Washington Post*, met als titel "Nu hebben we nieuw en belangrijk bewijsmateriaal gevonden":

Vertaling van de tekst op de schutting:
"Joe Zilch is een rooie."

Toelichting:

Joe Zilch ('Jan met de pet') is een verwijzing naar iemand van het gewone volk. De man die de zaal toespreekt is aanhanger van senator McCarthy.

bron 12

In 1951 publiceert de officiële krant in de Sovjet-Unie, *Pravda* (Waarheid), een interview met Stalin over de Korea-oorlog:

Vraag:

Wat vindt u van de beslissing van de Verenigde Naties om de Volksrepubliek China als aanvaller te bestempelen?

Antwoord:

Ik vind dat een schandalige beslissing. De Verenigde Naties, die werden gesticht als beschermer van de vrede, zijn een oorlogsinstrument geworden, een manier om een nieuwe wereldoorlog te beginnen. Het agressieve hart van de Verenigde Naties is de agressieve NAVO met tien lidstaten en twintig Latijns-Amerikaanse landen. En de vertegenwoordigers van deze landen nemen nu de beslissingen in de Verenigde Naties over oorlog en vrede. (...) In werkelijkheid zijn de Verenigde Naties nu niet zozeer een wereldorganisatie als een organisatie voor de Amerikanen en behandelen zij Amerikaanse agressie als aanvaardbaar. Niet alleen de Verenigde Staten en Canada zijn bezig een nieuwe oorlog te ontketenen, maar op deze weg vind je ook die twintig Latijns-Amerikaanse landen. Hun grootgrondbezitters en kooplieden verlangen naar een nieuwe oorlog ergens in Europa of Azië om hun producten te verkopen tegen opgevoerde prijzen en miljoenen te verdienen aan deze bloedige zaken.

bron 13

In oktober 1989 spreekt Michael Gorbatsjov in Oost-Berlijn bij de viering van 40 jaar DDR over de noodzaak van hervormingen.

Horst Haitzinger maakt deze prent over de feestelijkheden in Oost-Berlijn voor een West-Duits tijdschrift:

Vertaling van de tekst in de prent:

Achter het spreekgestoelte staat Michael Gorbatsjov, die zegt: "Ich bin ein Berliner" ("Ik ben een Berlijner").

Rechts staat de Oost-Duitse partijleider Erich Honecker, die denkt: "Ein Pekinger wär mir lieber" ("Ik had liever gehad dat hij gezegd had, dat hij een inwoner van Peking was").

Toelichting:

In de lente van 1989 werd het Plein van de Hemelse Vrede in Beijing meer dan anderhalve maand bezet door studenten die protesteerden tegen de communistische regering van hun land. De studentenopstand werd door de Chinese Communistische Partij met harde hand neergeslagen.

bron 14

Affiche uit 1981 voor een *Reggae Party* in de Melkweg, een cultureel centrum in Amsterdam:

Tekst in de bron:

Speciaal eten verkrijgbaar

Reggae Party dinsdag 17 november vanaf 21.00 uur

The Black Messengers, Justice, Communication (namen van reggaebands)

Melkweg (een cultureel centrum in Amsterdam)

dichter Oku Onuora (een dichter uit Jamaica)

entree F10,- (10 gulden)

Toelichting:

Reggae is een uit Jamaica afkomstige muzieksoort.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.